คู่มือปทรูปสิทธิ

๖. อาขฺยาตกัณฑ์

๖.๑. ภูวาทิคณะ วัตตมานาวิภัตติ

อาขฺยาต วิ. **กฺริยํ อาจิกฺขตีติ อาขฺยาตํ,** กฺริยาปทํ. (อา+ขฺยา กถเน+ต)
ศัพท์กล่าวกิริยา ชื่อว่า อาขฺยาต, กิริยาบท

วิภตฺติ วิ. **กาลาทิวเสน ธาตฺวตฺถํ วิภชนฺตีติ วิภตฺติโย**, ตฺยาทโย. (วิ+ภช วิโยเค+ติ)
คำจำแนกอรรถของธาตุ โดยกาลเป็นต้น ชื่อว่า วิภัตติ, มี ติ เป็นต้น

ธาตุ วิ. **กฺริยํ ธาเรนฺตีติ ธาตโว**, ภูวาทโย ขาทิธาตุปฺปจฺจยนฺตา. (ธา ธารเณ + ตุ)
ศัพท์ที่ทรงกิริยาไว้ ชื่อว่า ธาตุ, ตั้งแต่ ภู - ขาทิ

กาล ๓ อดีต ปัจจุบัน อนาคต
การกะ ๓ กัตตุ กัมมะ ภาวะ
บุรุษ ๓ ปฐมะ มัชฌิมะ อุตตมะ
กฺริยา คืออรรถของธาตุมี **คมนะ** การไป, **ปจนะ** การหุงต้ม เป็นต้น
กฺริยาลักษณะ คืออรรถกิริยาเป็นเครื่องหมายจดจำ

คาถา

ยํ ติกาลํ ติปุริสํ กฺริยาวาจิ ติการกํ
อติลิงฺคํ ทฺวิวจนํ ตทาขฺยาตนฺติ วุจฺจติ.

บทที่ใช้ในกาล ๓, มีบุรุษ ๓, กล่าวเนื้อความเป็นกิริยา, มีการกะ ๓, มีวจนะ ๒, ไม่เป็นทั้ง ๓ ลิงค์, ท่านเรียกว่า “**อาขฺยา**”